

Josef Mojžíš

Životopis

Josef Mojžíš se narodil dne 10.1.1937 v České Lípě, v severním pohraničí v rodině ukrajinské emigrantky a pojišťovacího agenta pojišťovny Slavia. Rodina musela svůj domov roku 1938 opustit a odstěhovat se do rodiště hlavy rodiny-do Čáslavi. Zde začal malý Josef chodit do školy a pouze čirou náhodou při tajné návštěvě půdy zahlédl tajemství svých rodičů-mezi starým nábytkem ukryvali dva ruské zajatce. Naštěstí úkryt uprchlíků nebyl nikdy vypátrán a při návratu do České Lípy poskytla rodina příležitost uprchlíkům k odchodu na západ. Roku 1945 se Mojžíšovi vrátili do Sudet, kde se Josefovi naskytl hrůzný pohled do zákulisí režimu: město v té době měli už v rukou Rusové a jejich samozvaní přísluhovači, kteří se zde mstili na německém obyvatelstvu. Jeden z těchto samozvanců zajal dva šestnáctileté chlapce, před pár dny narychlo odvedené, kteří se vzdávali a volali svou matku a nutil Josefa Mojžíše staršího k popravě mladíků. Ten však odmítl a tak muž chlapce před zraky malého Josefa zastřelil sám.

V Lípě také navštěvoval společně se starší sestrou Hanou základní školu a v roce 1952 odešel do Prahy za svým snem - totiž být pilotem. Pro negativní přístup k režimu však na pilotní školu přijat nebyl a vyučil se nástrojařem. Každý víkend se vracel k rodině do svého rodiště a s otcem poslouchal Hlas Ameriky. Jednoho dne roku 1953 zaslechl zprávu o skupině lidí, kteří překročili Berlínskou zeď a odešli na západ. Byli to bratři Mašínové. Ještě téhož roku si pořídil pistoli a začal plánovat útěk. Po nástupu do zaměstnání r. 1954 se svěřil se svými plány jednomu mistrovi. Ten se tohoto nápadu chytil a slíbil Josefovi obstarat všechny potřebné formality. K tomu ale potřeboval peníze - konkrétně 2500 Kčs. Josef mu je dal a už ho nikdy neviděl.

V roce 1957 nastoupil na vojnu k 2. protitankovému dělostřeleckému pluku v Rymavské Sobotě. V této době nenáviděl k nesmyslnému režimu, jež byl násilný a vymýval mozky mladým odvedencům, dosáhla vrcholu. Josef litoval, že už dávno neutekl a tak tentokrát začal opravdu jednat. Sám a načerno odjel domů. Útěk plánoval tak, že vyskočí z vlaku v místě, kde přejíždí Německé území, totiž mezi Žitavou a Varnsdorfem v Sev. Čechách. Vlak byl však plný pohraničnicků a plán byl téměř neproveditelný. Josef se tedy po třech dnech k pluku vrátil. Okamžitě byl vyšetřován pro špionáž, dokázal se však vymluvit. Prý se mu velmi stýskalo, matka psala, že je nemocná a on se o ní chtěl postarat... Soud v banské Bystrici mu uvěřil a dostal podmíněný trest na čtyři měsíce po dobu dvou let.

O půl roku později, koncem dubna 1958 se pro útěk rozhodl znovu, tentokrát za pomoci dvou přátel, Pavla Huška a Václava Símy. Ze stolu plukovníka ukradli buzoly a mapu Maďarska. 1. 5. 1958 si pak všichni tři přátelé vyžádali propustku do města do půlnoci. Pod uniformami měli teplákové soupravy a na Josefovův popud neměli žádné zbraně. Před půlnocí překročili Maďarskou hranici a na Slovensku nechali uniformy. Dále pokračovali pouze v teplákách a jídlo si obstarávali méněním drobných cenností. Jednou jeli vlakem a dvakrát dokonce stopem. Překročení Jugoslávsko-Maďarských hranic měli v plánu poblíž Assothalomu (viz. Plán cesty), kde se naskytl první nepříjemnosti. Po celou cestu mluvili desertěří rusky, aby zmátli případné zvědavce. Zde, v Assothalomu, bylo jejich chování středem zájmu zdejšího starosty. To trojici zmátlo a ze strachu před dopadením se rozhodli nepřekračovat hranici v noci, ale už nyní, odpoledne. Do pohraničního lesíku dorazili okolo sedmé večer. Kvůli strachu z pronásledování zamířili nízkým porostem rovnou k hranici. Běželi neopatrně. Opalující se pohraničník vystřelil do vzduchu, aby přivolal posily. Ty dorazily ihned, dříve, než trojice stihla doběhnout k hranici.

Pohraničníci odvezli uprchlíky do kasáren v Segedenu, kde strávili asi týden ve vojenském vězení, kde je vyslychali. Žádný z nich však nechtěl prozradit, že utíkali z politických důvodů, tvrdili proto, že na vojně se jim nelíbí, že je s nimi špatně zacházeno a tak dále...

Ze Segedenu je vojenská kontrarozvědka převezla do Trenčína, kde byl vyšší vojenský soud. Zde strávili vězni asi 3 měsíce na samotce za neustálých výslechů. K Josefovi na celu byl přidělen asi na 14 dní muž vydávající se za Stanislava Kučeru, taktéž se prý pokusil o útěk... Josefovi však došlo, že je to nejspíš člověk od StB, který z něj má vytáhnout informace o tom, že šlo o útěk pro špionáž.

V této době vyslychají i jeho setru Hanu a matku v České Lípě. Matka věděla o zbrani, kterou měl Josef ukrytou doma a když se dozvěděla, že se k jejímu domu blíží StB, měla tolik duchapřítomnosti, aby zbraň rychle vhodila do řeky. Policie pak neměla důvod nevěřit v Josefovou bezúhonnost.

V září byli všichni útekáři souzeni. Josef byl nazván vůdcem celé skupiny. Byl odsouzen na 6 let a čtyři měsíce, s přihlédnutím k útěku na jaře, který mu vynesl čtyři měsíce podmíněně. Ostatní dostali po čtyřech letech každý. Kdyby s sebou bývali měli nějaké zbraně, čekalo by je i doživotí. Ihned po soudu byl převezen do Senici u Banské Bystrice, kde stavěl penicilínku Slovenská Lubča. V zimě drali peří - za večer museli vydrat půl kila. Na jaře 1959 byl převezen do kartuziánského kláštera ve Valdicích u Jičína, tehdy zřízeného vězení, kde pracoval ve výzkumném ústavu ministerstva vnitra na špionážní technice.

30.7.1960 byl za 1. amnestie presidenta Novotného propuštěn na desetiletou podmínku. Josef však už nebyl politicky aktivní. Oženil se a přestal provokovat režim, přesto své děti vychovával v odporu k režimu. Kvůli záznamu v rejstříku trestů čekal s celou rodinou - manželkou a třemi dětmi, tři roky na byt a byl dále znevýhodňován. Jeho dcery Ludmila ani Helena původně ani neměly být přijaty na gymnázium, syn měl problémy dostat se na učiliště, ačkoli všechny tři děti byly mimořádně bystré.

Roku 1991 byl rehabilitován - byl mu zrušen trest a dokonce jeho trestní záznam byl vymazán. Dnes žije se svou ženou v Praze a je členem Konfederace politických vězňů.

Se sestrou Hanou

Ještě před 1. útekem na vojně

Na vycházce na vojně

Se sestrou Hanou

S otcem a dcerou Ludmilou

Josef Mojžíš na vojně, poté, co se vrátil y vězení a musel si dosložit povinnou vojenskou službu.

Plán a průběh cesty

1.5.1958 V odpoledních hodinách si Josef Mojžíš, Václav Šíma a Pavel Hušek vyžádají propustku do města až do půlnoci. Pod uniformami mají teplákové soupravy a vycházejí beze zbraní, pouze s buzolou, mapou a hodinkami. Muži procházejí Rymavskou Sobotu a ještě před setměním překračují slovensko-maďarskou hranici. Krátce po půlnoci uléhají poblíž vesnice Hangony v lese, přikryti listím a větvemi.

2.5.1958 Druhého dne pokračují chůzí směrem na jih a znovu přespávají v lese, tentokrát na jih od obce Domakáza. Josef vyměňuje své hodinky za několik bochníků chleba na cestu. S lidmi z vesnice a okolí, které potkávají, mluví výhradně rusky, aby působili přirozeně (tehdejší okupace Rusů Maďarska).

3.5.1958 Další den se vydávají na pochod časně ráno. Vstupují do pohoří Mátra, kde je stále vysoká vrstva sněhu. Přespávají mezi Mátranovákem a Erdokovcestem.

4.5.1958 Muži si znovu obstarávají jídlo, v horách je to však velmi složité. Dojdou až do lázeňského města Paráď, odtud cestují vlakem do Gyöngyösu, spí u Jászárokszállásu.

5.5.1958 Z Jászárokszállásu jedou vlakem do Abony. Působí dojmem Ruských okupantů, nikdo si jich proto nevšímá. Znovu spí v lese u Abony.

6.5.1958 Brzy ráno se vrací do Abony, neboť v plánu mají stopnout si automobil a dostat se do Kecskemétu autem. To se jim zdaří a tuto noc tráví za městem.

7.5.1958 Jízda stopem je bezpečnější v jistých ohledech než vlak, znovu tedy riskují štěstí a jedou z Kecskemétu automobilem do Kiskuntelegyházy, a pak dále do Kiskunmajsy. Odtud už jedou vlakem do Assothalomu. Zde jsou v podvečer. Znervózňují je lidé, kteří si na ně ukazují. Uprchlíci snaží chovat drze a stále mluví rusky. Jeden z okolo shromážděných mužů jde telefonovat. Rozhodnou se, že už nemá smysl čekat do tmy, protože je možný příchod policistů a tak nenápadně vyráží k hranici. Za městečkem se rozběhnou a poklusem doběhnou až k hraničnímu lesu. Běží stále dál nízkým podrostem, ze strachu z pronásledování chtějí být u hranice co nejdříve a nezkoumají okolí. V tuto dobu se smráká a prchající si nevšimnou sluníčko se hraničníka. Jsou od něj vzdáleni 50 metrů, od hranice pak asi 100 metrů. Pohraničník střílí do vzduchu, aby přivolal posily. Josef se bezhlavě vrhá vpřed, přátelé ho však zadrželi neboť by ho vojáci byli bývali mohli zranit či zastřelit. Přichází posily se psy. Poroučí uprchlíkům, aby si lehli na zem a prokázali se doklady. Nechtějí, odvezou je do vojenské věznice v Segedenu, kde stráví asi týden.

Josef Mojžíš se svou sestrou Hanou před domem v Čáslavi